

S oblibou říkám, že tady nežijí Romové a bílí, ale lidé. To je jediná kategorie, kterou na Bedřišce známe.

EVA LEHOTSKÁ LIDI DĚLÍM NA SLUŠNÉ A LUMPY

Víte, jak velké srdce má Eva Lehotská? Vejde se do něj celá ostravská osada Bedřiška, kde deset let pomáhá majoritním a romským rodinám žít spolu v klidu, toleranci a čistotě. Za podporu komunitního soužití letos získala zvláštní cenu od Nadace Via. **TEXT HANA HALFAROVÁ**

Jak důležité je pro vás ocenění za dobré sousedské vztahy?

To ocenění není o mně, ale o lidech, kteří v kolonii žijí a bezmála deset let se snažili proměnit ji k lepšímu. Kdyby oni nechtěli, sama nezmůžu nic. Zásadní bylo přesvědčit je, že to vše má smysl. Když jsem stála na pódiu a přebírala cenu, jako první mě napadlo: Konečně někdo vidí Bedřišku takovou, jaká je. I proto mě mrzí, že se městský obvod (Mariánské Hory a Hulváky, pozn. aut.) chová k lidem z Bedřišky macešsky.

Lokalitu dlouhodobě dehonestuje a její obyvatelé stále považuje za sociálně nepřizpůsobivé, přestože se jim podařilo udělat

z Bedřišky krásné a klidné místo pro život.

Může celostátní ocenění změnit dosavadní přístup radnice?

Myslím si, že lidé na radnici nechtějí nic vidět. Mají vlastní, zcela pragmatické zájmy, bez emocí. Ale o osudech lidí se přece nemůže rozhodovat pragmaticky. Pokud jim neprodlouží nájem, musí se zajímat, kam odejdou, jak skončí a co mohou udělat proto, aby neskončili v horších podmínkách, než měli.

Vy máte naopak v celé věci emoci až dost...

To ano! Cítím se tu příjemně a bezpečně. Ráda se tady večer procházím, je tu božský klid, nikdo mě neruší. Když potřebuju vyčistit

hlavu nebo ze sebe dostat smutek, vždycky jdu na Bedřišku. Žije tu vaše rodina, vy jste se odstěhovala, aby měli více místa. Ale stále tu máte svůj oblíbený dům.

Je to krásný pavlačový dům z roku 1905, dominantna Bedřišky s nezaměnitelným cihlovým zdívkem. V Hulvákách se v období 1990 až 2010 zrušila prodejna potravin, knihovna, dělnický dům, koupaliště i základní škola se skvělými výsledky ve vzdělávání romských dětí. Děcka z Bedřišky to měla najednou všude daleko, tak jsme se rozhodli vybudovat pro ně centrum přímo tady... „Copak, Pepíku?“ „Paní Evo, kdy uklidíme ten písek?“ (ptá se přes plot asi osmiletý

kluk, pozn. aut.) „Neboj, zítra nebo pozítří, já ti řeknu...“ Omlouvám se, kde jsme to skončily? U budování komunitního centra pro děti. Tehdy tu žilo 140 dětí a neměly ve volném čase co dělat. Už tenkrát se měl dům bourat. Přesvědčila jsem místní lidi, že má smysl ho vyklidit, opravit. Další devět měsíců jsme museli přesvědčovat vedení obvodu, aby nám to umožnilo. Dnes tu funguje dvakrát týdně doučování, což je ale pro komunitní život málo. Naštěstí můžeme využívat sál pro sousedská setkání nebo rodinné oslavy, když není venku příznivo. Díky tomu všemu dům, který tak miluju, ještě stojí.

FOTO: JIŘÍ ZERŽOŇ A ARCHIV E. LEHOTSKÉ

Na záchraně osady se podílí i místní mladá generace, zřídili například profil Děti Bedřišky

Zmínila jste těžkou dobu před deseti lety. Jaká byla Bedřiška ve srovnání s dneškem?

Přistěhovala jsem se s dcerou v roce 2002 výměnou bytu za rodinný domek. Chtěla tu bydlet, měla tu kamarády. Všichni nám říkali, že jsme se zbláznily a jestli víme, do čeho lezeme. Tehdy to bylo opravdu příšerné. Od roku 1997 sem obvod stěhoval nejhorší romské rodiny z celých Mariánek. Když jsem šla přes parkoviště, bála jsem se, že mě někdo přetáhne latí. Lidé si nedůvěřovali, zavírali před sebou dveře, nemluvíli spolu. Spousta starousedlíků pod tím tlakem odešla. Byly tu i drogy.

Pravidelně jsem chodila na policii, ať s tím něco udělají. Takhle jsme tu žili asi sedm let.

Pamatujete si, že vše pak vygradovalo útokem zápalnou lahví.

A nastalo úplné zděšení! Majoritní rodina hodila lahev do okna romské sousedce a najednou se všichni vydělali, kam až to mezi námi došlo. Do měsíce vzniklo občanské sdružení z původního osadního výboru, který jsem založila jako jediná bílá společně se čtyřmi Romy. Začali jsme intenzivně přesvědčovat sousedy, že takto žít dál nemůžeme a musíme si nastavit pravidla hry. Věřili mi, Romy jsem brala jako sobě rovné. „Ženská, ty sama makáš tak tvrdě a nikdy po nás ne-

chceš, ať děláme víc než ty!“ říkali mi, tím jsem si je zřejmě získala. Stanovili jsme desatero pravidel, která se dodržují dodnes.

Například?

Základ byl vybudovat centrum pro děti, aby nebyly bezprizorní a neměly důvod krást a ohrožovat starší a nemohoucí sousedy. Můj tvrdý požadavek byl uklidit osadu. Měsíc a půl se každý víkend uklízelo kolem domků i volné prostranství. Začalo se komunikovat: Máte problém, nevíte si rady? Zajděte za někým z občanského sdružení a řešte to společně. Další pravidlo bylo, že lidé začnou doplácet dluhy na nájemném a službách, domluví si splátkové kalendáře. Postupně to

Můj tvrdý požadavek byl uklidit osadu. Měsíc a půl se každý víkend uklízelo kolem domků i na volném prostranství.

Společný úklid Bedřišky v roce 2010

Typický finský domek (fotografie je z roku 2018)

začalo fungovat. Lidé se naučili, že je normální posílat své děti do školy, pracovat, platit nájem. A to je báječný výsledek.

Takže důvěra, komunikace a fyzická práce?

Společná práce je sdužila nejvíc. A začali si pak i všeho víc vážit. Dnes tu spolu komunikují, uklízí, slaví, tančí... Samo sebou jsou tu i neshody jako všude, ale už je umějí řešit. S oblibou říkám, že tady nežijí Romové a bílí, ale lidé. To je jediná kategorie, kterou na Bedřišce známe. Slušní a neslušní – jako všude jinde. Komunitně tu žije po šestnácti rodinách majorita i minorita. Proto odmítám prezentovat Bedřišku

Den otevřených dveří v dubnu 2018

jako romskou osadu, protože je to klišé.

Co na vaši intenzivní angažovanost v Bedřišce říká vaše rodina?

Myslím, že moje vnučky, které tu bydlí, už mají babičky plné zuby. Někdy se tu ani nepotkáme, protože přijdu za nimi, někdo mě odchytne a k vnučkám se kolikrát ani nedostanu. A když se konečně potkáme, tak mě vždycky prosi: „Babi, hlavně ne Bedřiška!“

Jak odpočíváte?

Tady, s lidmi. Doma dělám věci, které kvůli Bedřišce nestíhám. A když si potřebuju skutečně odpočinout, přijdu sem. Povídám si s nimi a poslouchám jejich příběhy. Přicházeli sem z různých koutů, někteří z Plzně, jiní ze Slovenska... Některé příběhy jsem slyšela desetkrát a pořád mě dostávají.

Jaké a jak?

Tak to by bylo nejmíň na hodinu! **Aha. Tak to bych raději slyšela váš příběh.**

Pocházím z malé vesničky mezi Popradem a Liptovským Mikulášem – přímo z údolí, kde se setkávají Vysoké a Nizké Tatry. Do Ostravy jsem přišla za manželem. Sice to nevydrželo, ale mám krásnou dceru, takže to stálo za to. Žiju tady už čtyřicet let a cítím se

tu mnohem lépe než na Slovensku, mluvím česky, doma jsem tady.

Jaké bylo vaše dětství? Žili jste v horách pospolitě?

Velmi brzy jsem přišla o rodiče. Tatínek se zabil na motorce, když mi byly tři. Maminka zemřela na rakovinu, když mi bylo deset. Pět let jsem strávila v pěstounské rodině, kde se to vůbec nepovedlo. Bylo to drsné, rvačky, bitky jako žito. Nakonec jsem skončila v dětském domově, kde jsem strávila středoškolské období. Bývalý klášter, všude mříže, strašně depresivní prostředí. Když jsem se chtěla najíst, musela jsem mít tvrdé lokty. Možná to byla průprava na boje, co teď vedu. Vedle děčáku byly kasárna, kde jsem se seznámila s manželem, který tam byl na vojně. V osmnácti jsem vlastně neměla kam jít, takže jsme se vzali a odjela jsem s ním do Ostravy.

Tak silný příběh jsem nečekala...

Ve vesnicích, kde jsem žila do patnácti, se lidé znali, vycházeli si vstříc, pomáhali si. Byť si kolikrát vynadali, když byl souseď v nouzi, druhý přišel a pomohl. Asi to ve mně zůstalo, že si mají lidé navzájem pomáhat. Nechápu, jak si dnes mohou být lidé, kteří vedle sebe žijí deset let, lhostejní. Anonymita ve velkých městech mi vždycky vadila a vadit bude.

I proto jsem se přestěhovala na Bedřišku. Když tu tehdy žilo 256 lidí, všechny jsem je znala jménem. Proto jsem smutná, že je nás tady tak málo (v současné době má kolonie 83 obyvatel, pozn. aut.).

Vy jste vážně srdcařka! A neměla jste to vůbec lehké.

Život je o tom, že člověk musí zabojoval. A zlobí mě, když mi lidé tvrdí: „Za to může někdo jiný.“ Ne! Co z tebe je, za to si vždy můžeš sám. Člověk má vždy možnost volby – buď bude hodný, nebo lump. Vstřícný, nebo lhostejný. Buď bude krásť, nebo ne. Svůj osud si vybíráme sami. Bral jsi drogy? Tak s tím pojďme něco udělat, nějak se toho zbavit. A neříkej mi, že za to může tvoje matka, protože tě měla málo ráda, nebo tvůj otec, protože tě bil. Vezmi zodpovědnost sám za sebe.

Pamatujete si na svého tatínka?

Nepamatuju. Vyprávěla mi o něm starší sestra. Chtěl v té malé dědině mezi lesy, kde tehdy lišky dávaly dobrou noc, postavit kino, kde by se hrálo divadlo, kde by byla knihovna... Všichni se na něho dívali jako na blázna. Nakonec to prosadil a ten dům stojí dodnes. Je to obecní úřad, promítají se tam filmy, pořádají plesy... Možná mám geny po něm. Hlavou proti zdi,

a když mám pocit, že svět můžu udělat lepším, tak se o to aspoň pokusím.

Jaká je teď vaše role v Bedřišce?

Když přijdu, všichni mě odchytávají a většinou zůstávám do půlnoci. Řeším s nimi vše, a co neznám, musím nastudovat, abych jim uměla pomoci. Lidé ze sdružení Bílý nosorožec říkali: „My tam nemáme co na práci, oni mají Evu!“

Můžete uvést konkrétní příklad?

Jedna maminka je teď odsouzena za vysoký počet neomluvených hodin dítěte. Vůbec se ale neřešilo, zda škola udělala vše proto, aby se její dcera, která je navíc nemocná, přestala bát do té školy chodit. Myslím si, že kriminalizace rodičů za tento problém není správná cesta. Tak společně hledáme jinou. Jinde řeším příspěvky na péči, zbavení svéprávnosti, žaloby, exekuce...

Co je teď nejpálčivějším problémem lidí v Bedřišce?

Krátkodobé nájemní smlouvy s obvodem, kterému pozemky i domky patří. V květnu jsme ukončili fundraisingovou kampaň, kdy se povedlo vybrat peníze na právníčku, která nám pomohla podat první žalobu na krátkodobou smlouvu. Obvod odmítá řešit nájemní smlouvy jinak, přestože zatím neví, co přesně a kdy bude s touto lokalitou dělat (veřejně prezentovaný záměr městského obvodu je domy zbourat a posta-

S dcerou a vnučkami

vit místo nich rezidenční bydlení, pozn. aut.). Řekli jsme si, že to takto dál nejde. Nájemní smlouvy se běžně uzavírají minimálně na rok či dva, lidé na Bedřišce je mají jen na tři až čtyři měsíce.

Cože? Co to pro ně znamená v praxi?

Zda jim obvod prodlouží smlouvu na další tři nebo čtyři měsíce, se lidé dozvědí jen pár dní před koncem smlouvy, nebo dokonce poté, co skončila. Přitom tu žijí například maminky samoživitelky na mateřské, které jsou závislé na tom, zda smlouvu mají, aby mohly dostat podporu. Lidé tu topí tuhými palivými. Když mají smlouvu do konce listopadu a nevědí, zda ji obvod prodlouží – mají v létě kupovat levnější uhlí do zásoby, nebo budou 1. prosince vystěhováni?

To musí být pro nájemníky velká nejistota a neustálý stres...

To každopádně. Asi tři rodiny už ten tlak neustály a samy se odstěhovaly. Jenže taková sociálně potřebná rodina má pak obrovský problém sehnat jiné bydlení, protože na dvanáctitisícové nájem nemá. Zaplatí jeden dva měsíce a skončí na ubytovně. Ti lidé se na Bedřišce socializovali, žili podle pravidel a najednou jsou zpátky v bodě nula. Jejich děti přestaly chodit do školy, mají výchovné problémy... Je tohle ten smysl?

Není to někdy boj s větrnými mlýny?

Někdy je to pro mě složité. Když vidím, jak se tu lidé snaží, ale nikdo to nechce vidět, říkám si: Kde to proboha žijí? a nejrady bych od toho utekla. Ale když vám pak jeden starý pán řekne: „Děvucho, kdyby tebe tady nebylo, už jsem dávno pod drnem, protože bych skončil v domově důchodců,“ znovu vás to nabije. Mám tu pár starousedlíků, s nimiž se pravidelně scházím, protože potřebuji sociální kontakt. A když slyším, jak jsou šťastní, že mohli na Bedřišce zůstat o rok déle... To jsou okamžiky drobného štěstí, když pětáosmdesátiletý člověk získá ještě rok důstojného života v prostředí, kde žije od roku 1954.

Zachování Bedřišky si už vzala za své i mladá generace. Před chvílí mi říkali, že mají svůj profil Děti Bedřišky na sociální síti. Teší vás to?

Je to obrovský pokrok a bohužel to není moje zásluha. Celé ty roky mého působení se mi zdálo, že mladí jsou nějak bokem. Byla to naše chyba, že jsme je nepřizvali a chtěli před vším chránit. Vidím to u svých vnuček. Jsem příliš akční a to je možná odrazuje. Několik dětí se přes Bílého nosorožce dostalo na workshop podpořený British Councilem, kde si vybraly téma Bedřišky. Vytvořily tým a chytlo je to. Zpočátku si moc nevěřily, myslely si, že nemají co říct, protože jim to celou dobu někdo vtloukal do hlavy. A najednou zjistily, že je někdo bere vážně a naslouchá jim. To je báječné.

Mně přijde zlomové i to, že Bedřiška pozitivně rezonuje ve veřejném prostoru na celostátní úrovni.

Asi rok a půl se Bedřiška zviditelňuje díky iniciativám socioložky Elišky Černé, sdružením Probuď domy a Bílý nosorožec, pomáhá Vzájemné soužití či galerie PLATO. Chytili se toho i kluci z Kolektivu 115 v Praze. Loni v srpnu jsme tu měli například architektonic-

Život je o tom, že člověk musí zabojoval. A vždy má možnost volby – buď bude hodný, nebo lump. Vstřícný, nebo lhostejný. Buď bude krásť, nebo ne. Svůj osud si vybíráme sami.

ký workshop na téma proměna Bedřišky, který zorganizoval ostravský ateliér TUR. Díky tomu, že jsme aktivní a já opakovaně vystupuji na zastupitelstvech, se už ve veřejném prostoru nemluví o tom, že tu žije „verbež“, ale že se tu něco povedlo. Když má město ukázat zářný příklad inkluze, tak přijedou na Bedřišku.

Stává se v době klidného komunitního soužití něco, co v žádném případě netolerujete?

Když se někdo jen veze. S jednou rodinou se tu nedokážu domluvit.

Není problémová, ale nechce se zapojit a být s Bedřiškou solidární, byť tu žije dvacet let. To mě opravdu štve. Když se bojíš, odejdi, to pochopím. Ale nešpiň místo, kde žiješ, a nepovyšuj se nad vlastní soukmenovce jen proto, že máš na rozdíl od nich nájem na dobu neurčitou a myslíš si, že se ti nemůže nic stát. Pak je tu ještě jedna věc, která mě spíše mrzí. Lidé tu dokázali spoustu věcí, přesto na sebe neumějí být dost hrdí a nechávají se tlačit do kouta, protože jim někdo stále říká: „Vy jste Cikáni!“

VIZITKA

Eva Lehotská (62)

- Pochází ze slovenské Králové Lehoty, žije v Ostravě.
- Vystudovala zootechniku a ekonomiku, žije jako účetní.
- Od roku 2002 působí v ostravské kolonii Bedřiška, kde se zasloužila o komunitní soužití majority a romských rodin.
- Za podporu sousedských vztahů získala Cenu Via Bona 2019 od Nadace Via.
- Má dceru a dvě vnučky.